

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในด้านต่างๆ ของโลกยุคปัจจุบัน ทำให้ทุกประเทศต้องเผชิญกับความท้าทายต่อการเร่งรัดพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับทิศทางความก้าวหน้าของโลก การที่ประเทศไทยซึ่งถือว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนา จะพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการบริหารเพื่อให้สามารถแข่งขันกับประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน หรือต่างภูมิภาคกันได้นั้น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งและอาจเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือจะต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะคน หรือทรัพยากรมนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งทุกอย่าง จนกระทั่งกลายเป็นผลผลิต หรือบริการที่จะนำองค์การหรือประเทศชาติไปสู่ความสำเร็จ (พยอม วงศ์สารศรี, 2545: 2)

หากทรัพยากรมนุษย์ของชาติเป็นคนที่มีความรู้ กล่าวคือเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถที่จะสามารถสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้เกิดขึ้นกับชาติได้แล้ว การที่ประเทศจะพัฒนาได้ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศก็มีไขว่เรื่องยาก ซึ่งการที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้น ปัจจัยสำคัญคือการที่จะต้องทำให้คนหรือทรัพยากรมนุษย์มีความรู้ ด้วยการให้การศึกษาแก่เขาเหล่านั้น เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ นิสัยและคุณสมบัติอย่างอื่น (ภิญ โฉม ธาร, 2521 อ้างถึงใน พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, นุชมาถ สุนทรพันธุ์ และนวลละออ แสงสุข 2547: 4) อีกทั้งเป็นผลรวมของกระบวนการทั้งหมดที่บุคคลนำมาพัฒนาความสามารถ ทักษะ และพฤติกรรมต่างๆ ที่มีคุณค่าเป็นที่พึงปรารถนาในสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ (Carter V. Good, 1973: 145 อ้างถึงใน พิมพ์พรรณเทพสุเมธานนท์, วินิตาสุทธิธมบูรณ์ และนุชมาถ สุนทรพันธุ์, 2544: 57)

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยเป็นการพัฒนากำลังคนในระดับสูงให้มีความรอบรู้ มีความเชี่ยวชาญ และมีความสามารถเป็นพิเศษ ในสาขาวิชาต่างๆ มหาวิทยาลัยเป็นเสมือนแหล่งรวมของการบ่มเพาะสติปัญญาเพื่อการแสวงหา

และถ่ายทอดความรู้ และความจริงทั้งหลายที่จะเกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ (ประเสริฐ ณ นคร, 2519 อ้างถึงใน ทบวงมหาวิทยาลัย, 2535: 241) โดยนักเรียนซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าส่วนใหญ่ต่างมีความมุ่งหวังและปรารถนาที่จะได้เข้าศึกษาต่อเพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต ประกอบกับการที่สังคมไทยมีค่านิยมในการนิยมยกย่องคนมีปริญญา จึงทำให้มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าสมัครสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมาก (ฉวีวรรณ หลิมวัฒนา, 2546: 1) ข้อมูลจากรายงานประจำปี พ.ศ.2545 ของทบวงมหาวิทยาลัย (หน้า 96) พบว่า จำนวนนักศึกษาเข้าใหม่ระดับปริญญาตรีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเกือบทุกปี กล่าวคือในปี พ.ศ. 2541 มีจำนวนนักศึกษาเข้าใหม่ถึง 316,393 คน และในปีพ.ศ. 2542 ลดลงร้อยละ 2.25 (309,266 คน) หลังจากนั้นในปีต่อๆ มาก็เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ กล่าวคือในปีพ.ศ.2543 เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.95 (343,140 คน), พ.ศ.2544 เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.79 (349,294 คน) และในปี พ.ศ.2545 มีจำนวนนักศึกษาเข้าใหม่เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.77 (379,940 คน) ซึ่งจะเห็นได้ว่าภายในระยะเวลา 5 ปี มีจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20.08 (63,547 คน)

อย่างไรก็ตามในปีหนึ่งๆ มีนิสิตนักศึกษาจำนวนไม่น้อยที่ต้องออกจากการศึกษากลางคัน อันเนื่องมาจากหลายๆ สาเหตุ เช่นการลาออกไปสอบเข้าใหม่ในสถาบันและสาขาวิชาที่คิดว่าหรือชอบมากกว่า (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2539: 334) การแบ่งเวลาไม่ถูกต้องในการทำกิจกรรมกับการเรียนไม่ตั้งใจเรียน ตลอดจนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการเรียนในชั้นมหาวิทยาลัยได้ นอกจากนี้ยังมีสาเหตุที่พบอีกคือ การที่นักศึกษามีทัศนคติไม่ดีต่อวิชา คณะที่เรียน รวมถึงตัวผู้สอนด้วย (ประพัฒน์ จำปาไทย, 2525: 2) ทำให้เกิดการสูญเสียโอกาสในการที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาและได้นำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนาประเทศชาติตามความคาดหวังของนักศึกษาเหล่านั้น รวมถึงเป็นการสูญเสียโอกาสทางการศึกษาของผู้ที่ต้องการศึกษาในคณะและมหาวิทยาลัยนั้น แต่ไม่สามารถสอบเข้าได้ อันเนื่องมาจากการสอบไม่คิด (ในกรณีที่เป็นมหาวิทยาลัยจำกัดรับ)

ซึ่งการที่นักศึกษาออกจากการศึกษากลางคันด้วยสาเหตุต่างๆ นั้น ถือว่าเป็นเพราะการจัดการศึกษายังไม่ดึงดูดใจให้ผู้เรียนเรียนจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2539: 334) หรืออาจกล่าวได้ว่านักศึกษาเหล่านั้นไม่ได้บรรลุในความคาดหวังในสิ่งที่นักศึกษาได้คาดหวังไว้ว่าเมื่อเข้ามาศึกษาในสถานศึกษาแห่งนั้นแล้วจะได้รับ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่จะต้องทราบถึงความแตกต่างระหว่างความคาดหวังและความพึงพอใจที่นักศึกษามีต่อมหาวิทยาลัยในขณะนั้นๆ เพื่อจะได้ทราบถึงความเป็นจริงว่าการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยนั้น สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของนักศึกษาได้หรือไม่ ซึ่งเป็นเสมือนการวิเคราะห์หรือประเมินสภาพภายในกิจการของมหาวิทยาลัย (Internal Appraisal) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการประเมินจุดแข็ง

(Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ขององค์การมหาวิทยาลัย เพื่อจะได้ทราบถึงสมรรถนะหลักขององค์การประเภทมหาวิทยาลัย หรือที่ในเวลานี้นิยมเรียกกันว่าความสามารถที่แท้จริงของธุรกิจ (ปกรณัม ปรีชากรณ์, 2548: 85) และหากผู้บริหารมหาวิทยาลัยทราบถึงด้านการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยนั้นมีความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจของนักศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อนของมหาวิทยาลัยและทำการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่พบความแตกต่างระหว่างความคาดหวัง กับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อมหาวิทยาลัยแล้วก็จะเป็นการช่วยลดจุดอ่อนของมหาวิทยาลัยได้

หากผู้บริหารมหาวิทยาลัยรวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามารถจัดการศึกษาในด้านต่างๆ อัน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสถานที่และอุปกรณ์การศึกษา ด้านบริการนักศึกษา และด้านกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งเป็นความคาดหวังของนักศึกษาในส่วนของปัจจัยที่จะได้รับจากการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย ผนวกกับการที่นักศึกษาได้มีสังคมกลุ่มเพื่อนที่ติดตามความคาดหวังแล้ว ก็จะไม่ทำให้เกิดการที่นักศึกษามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อมหาวิทยาลัยที่นักศึกษากำลังศึกษาอยู่ เพราะนักศึกษาเหล่านั้นต่างได้รับในสิ่งที่เขาคาดหวังจากการที่มาศึกษาในสถานศึกษาแห่งนั้น และจะทำให้นักศึกษาเหล่านั้นเกิดแรงจูงใจที่จะตั้งใจศึกษาจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

อย่างไรก็ตามในโลกแห่งความเป็นจริง การที่เราจะตอบสนองความต้องการหรือความคาดหวังของทุกคนให้เกิดความพึงพอใจนั้นย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะคนทุกคนต่างมีความต้องการหรือความคาดหวังที่แตกต่างกัน ดังเช่นที่เราจะเห็นได้จากการเกิดทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs Theory) ของมาตโลว์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีความต้องการหรือความคาดหวังที่แตกต่างกัน โดยที่สาระสำคัญของทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการมีดังนี้ 1) ความต้องการของปัจเจกบุคคลสามารถจัดลำดับได้เป็น 5 ขั้น โดยเรียงลำดับจากความต้องการระดับต่ำสุดไปหาสูงสุดได้ดังนี้ ความต้องการด้านกายภาพ (Physiological Needs) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการความรัก (Love Needs) ความต้องการในการได้รับการยอมรับ (Esteem Needs) และความต้องการในการทำงานอย่างเต็มศักยภาพ (Self-Actualization) 2) เมื่อความต้องการระดับล่างได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงถัดไปก็จะกลายเป็นแรงจูงใจอันใหม่ (Abraham Maslow, 1943 อ้างถึงใน ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2547: 52-53)

ดังนั้นผู้บริหารมหาวิทยาลัยหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องทราบระดับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีความแตกต่างกัน อัน ได้แก่ ความแตกต่างในเรื่องประเภทมหาวิทยาลัย ระดับชั้นปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของนักศึกษานเป็นต้น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักศึกษาแต่ละประเภทได้อย่างตรงจุดตรงประเด็น

สำหรับการศึกษาความคาดหวังของนักศึกษา โดยพิจารณาความแตกต่างในแง่ประเภทมหาวิทยาลัย อันได้แก่มหาวิทยาลัยของรัฐแบบประเภทจำกัดรับที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยราชภัฏ และแบบมหาวิทยาลัยราชภัฏ จะทำให้นักศึกษาที่ได้เข้ามาศึกษาอยู่มีความคาดหวังที่แตกต่างกันหรือไม่นั้น เป็นประเด็นที่น่าทำการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะจากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นเท่าที่ผู้วิจัยได้สืบค้นมายังไม่ปรากฏว่ามีการนำตัวแปรประเภทมหาวิทยาลัยมาใช้ในการศึกษาความคาดหวังของนักศึกษา ซึ่งเท่าที่จะสามารถนำมาเทียบเคียงได้ก็จะเป็น การศึกษาความพึงพอใจหรือทัศนคติของนักศึกษาที่ต่างมหาวิทยาลัยแต่ไม่ใช่การศึกษาที่ต่างประเภทมหาวิทยาลัยกัน (สุนิภา วิไลวงษ์, 2530) หรือการศึกษาที่เป็นการศึกษามหาวิทยาลัยเดี่ยวแต่ต่างวิทยาเขตกัน (ยุคล ทองคัน, วิชา เพชรขาว, จามรี ศิริรัตน์ และอภิเดช เถนฤๅ, 2542) ซึ่งผลการศึกษาก็ยังปรากฏพบความแตกต่างของความพึงพอใจหรือทัศนคติของนักศึกษา

นอกจากประเด็นความแตกต่างของประเภทมหาวิทยาลัยแล้ว ยังมีความแตกต่างของนักศึกษาในประเด็นอื่นอีก อันได้แก่ ปัจจัยของความแตกต่างในเรื่องของภูมิฐานะครอบครัวของนักศึกษาว่ามีผลต่อความแตกต่างกันของความคาดหวังหรือไม่ ปัจจัยความแตกต่างของภูมิฐานะของครอบครัวนักศึกษานั้น จากการศึกษาของ ฐานะวัฒนา สุขวงศ์, ศักดิ์สิทธิ์ โรจนวิเชียร, รรินทร์ วสุพันธ์, ศุภพล กิจศรีนภค, รุ่งศักดิ์ วงศ์ราศรี และจารุวรรณ ปวรจารย์ (2546) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวังของนักศึกษา ไปรแกรมวิชานิติศาสตร์ที่มีต่อการดำเนินงานของคณะวิทยาการจัดการสถาบันราชภัฏสวนคูสิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักศึกษาไปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ปีการศึกษา 2545 ปี 1-4 รวม 865 คน ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาที่มีภูมิฐานะในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล มีความคาดหวังต่อการดำเนินงานของคณะวิทยาการจัดการ ทั้งโดยรวมและรายด้านมากกว่านักศึกษาที่มีภูมิฐานะในภูมิภาค ดังนั้นปัจจัยในเรื่องความแตกต่างของภูมิฐานะครอบครัวของนักศึกษาจึงน่าสนใจที่จะทำการศึกษา

นอกจากนี้ยังมีประเด็นความแตกต่างอื่นๆ อีก อันได้แก่ เพศของนักศึกษา อาชีพของบิดา/มารดา การศึกษาของบิดามารดา รายได้ของครอบครัว จำนวนพี่น้องของนักศึกษา ลำดับที่ของการเป็นบุตร สถานภาพของครอบครัว สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภูมิฐานะของสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทของโรงเรียน ระดับชั้นปี ลักษณะการมาเรียน เวลาในการนั่งเรียน ลักษณะการนั่งเรียน ลักษณะการพักอาศัยระหว่างเรียน การเล่นกีฬา การเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ความคาดหวังในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคาดหวังภายหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งปัจจัยความแตกต่างเหล่านี้บางปัจจัยได้มีผู้ศึกษาค้นคว้ามาก่อนบ้างแล้ว และบางปัจจัยยังไม่

พบว่ามิผู้ทำการศึกษา แต่เพื่อความพยายามศึกษาปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ให้มีความครอบคลุม การศึกษาในครั้งนี้จึงศึกษาโดยศึกษาหลายๆ ปัจจัย แม้บางปัจจัยจะมีผลการศึกษายู่พอสมควรแล้วก็ตาม

สำหรับมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ หรือการบริหารรัฐกิจ ในระดับปริญญาตรี ภาคปกติ นั้น ข้อมูลจากประมวลชื่อหลักสูตร สาขาวิชา และปริญญาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งจัดทำโดยสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547: 347, 360) นั้น ปรากฏว่าในกรุงเทพมหานครมีมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนสาขาวิชาดังกล่าวมากที่สุด โดยหากนับเฉพาะมหาวิทยาลัยของรัฐ ประเภทจำกัดรับที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยราชภัฏ และประเภทมหาวิทยาลัยราชภัฏ แล้วปรากฏว่ามีถึง 9 แห่ง อันได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

จากสาเหตุความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในกรุงเทพมหานครต่อมหาวิทยาลัย

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในกรุงเทพมหานครต่อมหาวิทยาลัย
2. เพื่อเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในกรุงเทพมหานครต่อมหาวิทยาลัย
3. เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในกรุงเทพมหานครต่อมหาวิทยาลัยที่มีความแตกต่างกันในเรื่องภูมิหลังของครอบครัว/บุคคล, การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, การศึกษาในช่วงมหาวิทยาลัย และความคาดหวังในอนาคต

1.3 ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาความคาดหวังของ นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในกรุงเทพมหานครต่อมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 601 คน ประกอบด้วย นักศึกษาสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์และสาขาวิชาการบริหารรัฐกิจที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นปีที่

2, 3 และ 4 จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวม 305 คน ซึ่งจัดเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐประเภทจำกัดรับ และ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จันทระเกษม, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต รวม 296 คนซึ่งจัดเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐประเภทราชภัฏ

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระดับความคาดหวังของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในกรุงเทพมหานครต่อมหาวิทยาลัย
2. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างความคาดหวังและความพึงพอใจในความเป็นจริงของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในกรุงเทพมหานครต่อมหาวิทยาลัย
3. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวังของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในกรุงเทพมหานครต่อมหาวิทยาลัย
4. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการของนักศึกษา
5. ผู้สอนสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของนักศึกษา
6. ผู้สนใจสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน